№ 25 Փետրվարի 22 (Մարտի 6) 1879 Փետրվարի 22 (Մարտի 6) № 25

ՈՒՖԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի։

Թերթը լույս է տրվում ամեն հինգշաբթի օրը։

Յուրաքանչյուրը գնում են ուզածքի Տեղեկություն „Մշակ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առավոտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և ազգ տոներից)։

Յուրաքանչյուր ինչ ուղարկվում է ամենայն լեզուով։

Յայտարարությունների համար վճարում են խրատանոցիս բառերի 2 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանրագրությունը հայերի մէջ։—Նիւթեր ազատութեան։ Նամակ Վլադիվոստոկից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին ազատութիւն։ Մատենի քննութիւնը։ Դարձեալ վարդապետի նամակը։ Անգլիա։ Պարսկաստան։ Նամակ Թիւրքիայից։ Արտաքին լուրեր։—Մշակի հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Տեղեկագրեր։

ԸՆԴԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ

Խաղաղ հայոց պատրիարքական հրամարակութիւններից «Մշակ» լրագիրը ամենասարսափելին է։ Այլց այնու ամենայնիւ մեր լրագիրը վճռեալ այժմ երբէք չէ անցել 900 բաժանորդների թուից։

Այս տարի «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը գեւ. շարունակվում է, մենք յոյս ունենք որ տարվոյ վերջը կը հասնենք հազարին։ Այլց եթէ այդ թուին էլ հասած լինէինք, միթէ գրանով հայերը կարող էին պարծենալ։ Սասունի հայոց ազգարնակութեան թուին հասնիցս հազար բաժանորդն էլ շատ ոգորելի, ընչին պրոցէնտ կը լինէր և կարարուցանէր որքան անընթեռնելի է հայը առհասարակ, մանաւանդ թիւրքիա քաղաքի հայ բնակիչները, որտեղ մեր բաժանորդների թիւը այդ անեղան արբոցէնտին էլ չէ հասնում....

Ի՞նչ կասէիր, ընթերցող, եթէ իմանայիր, որ այս ինչ երկրում բնակիչների իւրաքանչիւր 100 մարդու վրա միայն մի մարդ կարդում է լրագիրը, իսկ 99 հոգի չեն կարդում։... Անշուշտ կասէիր որ այն երկրի ժողովուրդը ազգա, անշարժ, ընթերցանութեան թշնամի է....

Ինչ կասէր եթէ մենք ձեզ կասենք որ հայերի վերաբերութեամբ մենք այդ պրոցէնտով էլ սատիկ գոհ կը լինէինք, միանգամ գոհ կը լինէինք եթէ այդ պրոցէնտի կէսը, քառորդն ունենայինք....

Սասունում մի միլիոն հայեր են հաշվում։ Իսկ եթէ մեր ազգի իւրաքանչիւր հարիւր բնակիչների վրա միայն մի մարդ գրվէր հայոց լրագրին, այդ կը նշանակէր որ իւրաքանչիւր հինգ հազար հայ բնակիչների վրա 50 մարդ բաժանորդ գրվէր լրագրին։ Այդ հանգամանքիցն, այսինքն եթէ 100 մարդու վրա միայն 1 կարդար, իսկ 99 հոգի չը գրվէին, այնու ամենայնիւ մի միլիոնից բաղկացած հայ բնակիչների թուից լրագիրը պէտք է ունենար ութսուն հազար բաժանորդ....

Իսկ այդ տեսակ ժողովուրդ այնու ամենայնիւ կարելի էր ծոյլ ազգա, անընթերցասէր անուանել, որովհետև իւրաքանչիւր 100 մարդուց մէկ բաժանորդ կունենար լրագիրը....

Ութսուն թիզ գաղափար պէտք է ունենանք հայերի վրա, թիզ գաղափար պէտք է կազմի մեր ազգի մասին ասարազգին, եթէ իմանայ որ հարիւր հայերից մի մարդն էլ չէ կարդում, որովհետև մի միլիոն ռուսահայության հայ ժողովրդից ամենասարսափելի հայոց լրագիրը ոչ թէ տասս հազար, այլ գամ երկու հազար բաժանորդն էլ չունի.... Այլ միայն թիւրիք մարդ....

Եթէ ասարազգին կիմանայ որ Աղդրիանոպլի գաւառների հայերի մէջ իւրաքանչիւր հինգ հազար հոգու վրա 50 բաժանորդ ունի հայոց լրագիրը, ութսուն իւրաքանչիւր հարիւր բնակչի վրա մէկն է կարդում միայն,—դա անշուշտ կը ժպտայ, կասի՞ շատ ընթերցասէր են ձեր հայերը։ Այլց ի՞նչ կասի նոյն ասարազգին եթէ իմանայ որ թիւրքիայի հայերից ոչ թէ մի հարիւրի վրա մէկ հոգի է գրված, այլ իւրաքանչիւր երեք հարիւր բնակիչների թիւի վրա միայն մի հոգի է կարդում, իսկ ութսուն երկու հարիւր թնդասան և մեն մարդ չեն կարդում....

Ահա այն ազգը, որին անասնում են ընթերցասէր և ուսումնասէր, այսինքն մենք, այդ թիւրքիայի հայը, որ յանդգնութիւն ունի իր մասուր զարգացման կողմից իրան պրինակ կարծել ազգի մեացած անդամների։

Այլց թիւրքիայի դուռն կասի որ սատար լինելով է կարդում....

Ահա անվերջիւզ դուռան կը պատասխանենք, որ այդ վկայութիւնը սուտ է....

Թիւրքիայի նոյն կերպով վերաբերվում է և գէպի սասարազգի գրականութիւնը և լրագրութիւնը, ինչպէս վերաբերվում է գէպի իր մայրենի գրականութիւն ու մասուլը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻՎՈՍՏՈԿԻՑ

16 փետրվարի

Ռուսաստանի հայոց լրագրությունն էնկարը այնքան նեղ ու աղքատի կը լինէր ընդհանուր մի ազգային լրագրի մասնաւորապես տեղական-քաղաքական, որի բնակիչներ հայ ասորը կազմում է փոքրամասնութիւն. այդպիսի լրագրներից առաւել յարմար է սահմանադրական քաղաքական մասին տեղական նպատակներով։ Այդպիսի լրագրի յարգում կարելի է գտնել և վլադիվոստոկը։

Ալրատեցի հայ հասարակութիւնը բաղկացած է գտնվող քաղաքներից գաղթած մշտական և ժամանակաւոր բնակիչներից։ Ներսից գաղթականներ մարդիկ Դաւրիզից, Թեհրանից, Սալմաստից, Մարագայից, Ղազարից և այլ տեղերից եկեալ։ Ամենամեծ մասը գաղթականներ են և իրանց բնակութիւնը հիմնում են վաճառականներ և արհեստաւորներ։

Մեր ասածներս ասելու և մի և նոյն ժամանակ պատմելու յարմարութիւնը է անասարակութիւնն գէպի տգեղ-չին գաղթողը։ Ունենք եկեղեցու կից մի ազգային ուսումնարան որի վերակացուն իրանը մանկավարժ (?)—ուսուցչին է։ Հոգաբարձունների գործն է կարգաւոր ժամանակին ձ ե ռ ք ք ա շ ե ն է գաղտնարարուսուցչի նեղկոյսության քաղաքը, իսկ գանձապահ-հոգաբարձուն պարտաւորութիւնն է իր ժամանակին փոգիրը վճարել ուսմ հարին է։ Եւ թէ որքան քարտեղագրորեն է վարվում մեր յարգելի ուսուցիչը իր պարտականը, միայն կասեմ որ ասուսունը պահանջելու իրաւունք չունենք։

Մեր հոգեւորականութիւնը, այնպէս կարդալ է հասարակութեան ուշքին իր վարքը, որ միանգամ ընդմիշտ է գարձել պատճառ լինել ժողովրդական հանգիստի տուչներուն։ Հայր Մ-ի ժամանակ անկարգութիւնները մասամբ լինելով ուրդեն, պատճառ չեմ դառնում քննելու, իսկ որ հասարակութիւնը ուրանում է թէ ուր հայրերը և ուրացանները ուրդեղ գնչերները ունց են կացնում քարտեղագրվ, այդ ես բարեակ չեմ կարդ։

Ժողովուրդը միանգամ ասրանում էր, որ ժամանակագրությունը նեղդանակ չէ։ Ցաղիրգեղ, Պատարագիչ ունեցողներ մի նոր մարդ (?) ուրդեղ, իսկ նորան նիւթականապես ուրդեղ մեր մարդիկներն էլ չանցաս։ Վերանորոգեցին գաղտնարարը ասարդով ուրդեղ նորան, քարոզ 10 գամ 15 քարոզին մինչև բան է նոր-գաղտ նորանց պահել ինն, մարդ և քարոզ և մանաւանդ որ նա անչուտ պիտի է մասնակցի ամենայն գիշեր ուրդեղ։ Ամենայն ասուն քարոզի խոսքերուն։ Ամենայնանք կարդացարել որ նոր-ինն ուրդեղ գան իր նեղամանաք բարձանել նորի հնա։ Ես ամենք անելուց չեմ ասելիք մեզ հարցրինք։ Ներդանակ է այժմ մասնակցությունը, բայց քարոզարարը պատասխան սատանանք մեր ուրդեղ քարոզասանան։

Ահա մի կարճ ուսումնարան մեր հայ հասարակութեան հանրաստանքի ամենքի մասին։

Ես այժմ վերջացնում եմ նամակս խնդրելով մի տրիշ բարձրով բարձիս ծանուցանել ընթերցողին, ընդհանրապես ուր քարոզի մեջ հարցերի հնա։

...

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 18 փետրվարի

Պ. Խմբագիր. Թարգ առանցքը բնեմ գիտել ձեզ, ինդրելով տեղ տալ ձեր լրագրի մէջ հետեւեալ յայտնութիւնները, որ նեղարարում է մեր ուրանցի բանիկերից մինի կառավարութեան կարգ ու կանոնները։

Ահա որքան ես նեղվում Թիֆլիսի տեղական բանկը մի մարդուն հասանան համար և բնեմ մեղմվեցաս։ Բանն այն է, որ ես չատ անգամ առնչի մեջ գտնվելի վերջերիս նեղվարարած եմ ելել նոյն բանկը, և բնեմ նրրեք մեղմասանչեն ընդունել մարդաբանները, որովհետև ես միշտ հրաժարվեցաս ունչ վճարում։ Հետաքրքրվելով թէ ինչ էր բնեմ մեղմեցաս պատճառը, ես պատասխանով բանկի խորհրդի անդամներից մինին, գիտնալի նրան խնդրելով որ բացատրի բնեմ ինչ էր իմ վերաբերմամբ չընդունելու պատճառը և նա բացատրեց բնեմ գործի ամբողջ էությունը։ Բանկի խորհրդի նիստի ժամանակ, նրա անդամներից մինը, Թիֆլիսում յայտնի Նպոր Ալեքսանդր Դավիդովի, որ մասնաւոր կիրքով ասփանանելով փոքր փոխ է տալիս, յայտնեց որ ես նրան չեմ վճարում 600 բարձ գումարը, որ պարտ եմ նրան տրվելի համար հրաշալեւորած լինելուս և այդ պատճառով խնդրեց խորհրդը չընդունել իմ նոր նեղկոյսությունը։ Խորհրդը համաձայնվեց նրա հետ։ Բանկ գրանեանն է, որ թէև պ. Դավիդովի ասածը մասամբ ճշմարիտ է, որովհետև ես նրան չեմ վճարում, բայց գարձ մեղ նա բնեմ է մեղաւոր։ Երբ ես նրան պատանեցի ասանարարան բանելում և նա յիշեցրեց բնեմ իմ պարտքը, ես նեղվարարեամբ բանկի վարչութեան յայտնեցի, որ ես փոքրիկ կը վճարեմ հենց որ պ. Դավիդովի յիշեալ վեկսելը գանգատի կը տայ, որ մասին ես նրան հաղորդել եմ։ Ինչպէս ասեցի բանկին։

Ընդունեցէք, պ. Խմբագիր, և այլն։

Իշխան Դ. Դ. Եղիազով